

Prof. dr hab. Aleksandra Chrapowicka

Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna

im. L. Schillera w Łodzi

Wydział Operatorski i Realizacji Telewizyjnej

Recenzja pracy doktorskiej mgr Pawła Prewenckiego składającej się z pracy artystycznej filmu animowanego pt: *Brak* oraz dysertacji doktorskiej pt: „*Brak*” *Autobiograficzny animowany dokument*

Uniwersytet Artystyczny im. M. Abakanowicz w Poznaniu.

Promotor dr hab. Piotr Muszalski prof.UAP, promotor pomocniczy dr hab. Miłosz Margański prof. UAP.

Wstęp

Mgr Paweł Prewencki urodził się w 1983 w Kołobrzegu. W latach 2003 studiował na Politechnice Koszalińskiej na kierunku Projektowanie Wnętrz. Dyplom magistra uzyskał w 2010 roku na Wydziale Komunikacji Multimedialnej na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu (ówczesna Akademia Sztuk Pięknych). Od 2012 roku pracuje jako asystent na Politechnice Koszalińskiej, w Instytucie Wzornictwa w Pracowni Rysunku, prowadzonej przez prof. Elżbietę Kalinowską Mortkowicz. Od 2013 roku pracuje również jako asystent na Uniwersytecie Artystycznym im. M. Abakanowicz w Poznaniu w I Pracowni Filmu Animowanego prowadzonej przez prof. Jacka Adamczaka. Prowadzony przedmiot to *Warsztat Animacji 2D*. Od 2023 roku prowadzi również przedmiot *Animacja cyfrowa w komunikacji audiowizualnym* na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM w Poznaniu. Od 2023 roku pełni funkcję Kierownika Katedry Animacji na Wydziale Animacji i Intermediów na Uniwersytecie Artystycznym im. M. Abakanowicz w Poznaniu. Jego filmografia obejmuje krótkometrażowe filmy animowane, odcinki serialu oraz teledyski. Filmy animowane to; *Brak* (2023), *Plaża* (2013), *Co się dzieje, gdy dzieci nie chcą jeść zupy?* (2012), *Bird's song* (2007). Wraz z Robertem Turło reżyserował wybrane odcinki serialu dla dzieci *Opowieści z piaskownicy I* (2020). Tytuły odcinków to: *Narty*, *Osa*, *Starszy brat*, *Mayumi*.

Ocena pracy artystycznej

Film *Brak* to barwny film animowany będący kolażem animacji komputerowej 2D i 3D oraz animacji materiałem syrkim jakim jest piasek. Film został wyprodukowany przez Tv Studio Filmów

Animowanych w Poznaniu w koprodukcji z Fífne Studio w 2023 roku. Animacja została również współfinansowana przez Polski Instytut Sztuki Filmowej. Paweł Prewencki pełnił w nim funkcję reżysera, autora scenariusza, opracowania plastycznego. Wykonał również compositing. Był głównym animatorem oraz montażystą obok Anny Gałązkowskiej. Muzykę do filmu stworzył Kacper Krupa.

Brak jest opartym na faktach autobiograficznym filmem, a więc animowanym dokumentem, w którym twórca poddaje wiwisekcji swoje własne przeżycia i odczucia. Film jest swojego rodzaju terapią, do czego w części teoretycznej przyznaje się sam autor.

Początek filmu *Brak* nie zapowiada dramatu. W geometrycznej scenerii widzimy potężnego mężczyznę, jakby wyciosanego z kamienia. Bohater nie ma twarzy. Jego emocje wyrażane są poprzez ruch i gest. Był to zabieg celowy, bo jak sam Prewencki pisze; *Chciałem w ten sposób zaakcentować poczucie wyobcowania i niemożności wyrażania emocji, jakie towarzyszyły mi w tamtym czasie*. Taka decyzja powoduje, że widz musi uważnie śledzić jego zachowanie oraz relacje z otoczeniem. Bohater w jednej ręce trzyma filiżankę. Brak możliwości napełnienia jej płynem powoduje u niego gniew, a nawet furję. I tak rozpoczyna swoją wędrówkę. Mężczyzna zaczyna przemierzać otaczającą przestrzeń próbując napełnić naczynie. Jego wędrówka w czasie trwania historii pokazuje nam, że do czynienia mamy z filmem drogi. Bohater podczas tej podróży, nie tylko przemieszcza się z miejsca na miejsce, ale również odbywa podróż w głąb siebie. Na początku jego postawa nie wzbudza w widzu sympatii. Dopiero moment pojawienia się u swojego boku kobiety zmienia jego zachowanie. Staje się bardziej czuły, delikatniejszy. Metamorfozie ulega również jego kształt zewnętrzny. Kontury podlegają pewnemu zmiękczeniu. Autor dzięki zastosowanej technice rysunkowej, łatwiej oddaje ślad narzędzia i fakturę ruchu. Za pomocą użytej techniki balansuje pomiędzy nastrojami, jakie chce wywołać u widza. Zaprezentowane środki podkreślają emocje, mające się u widza pojawić. Choć w filmie nie padają żadne słowa, nie ma monologu bądź dialogów, to rytm historii budują plansze z napisami: Brak, Brakuje, Brakuje mi, Brakuje mi ciebie. Na początku mężczyźnie brakuje kawy, później karmy dla ptaków, żeby na sam koniec stwierdzić, że brakuje mu dziecka. Nie wiem, czy zasadny był zabieg dzielenia filmu planszami z tymi napisami, bo stopniowanie napięcia jest i tak bardzo czytelne. Czasem użyte w filmie słowo nie jest potrzebne, odbiera w pewnym stopniu obrazowi i dramaturgii magię. Narzuca widzowi przekaz, zawężając jego interpretację. Ten zabieg jednak u Pawła Prewenckiego nie przeszkadza w odbiorze całości.

W filmie *Brak*, z jednej strony nic w plastyce nie sugeruje autobiografii. Bohater pozbawiony jest indywidualnych cech, a tym bardziej rysów przypominających autora. W swojej pracy reżyser pisze:

Założyłem, że wygląd bohaterów będzie ulegać zmianom w trakcie rozwoju wydarzeń. W scenie, w której budzą się rano w łóżku, Kobieta i Mężczyzna przedstawieni są za pomocą konturu z niemal białym wypełnieniem w środku. Po wypiciu kawy zabarwiają się na czarno. W innych ujęciach przechodzą stany pośrednie. Momentami na ich sylwetach maluje się kolor (jednak nadal w ograniczonej palecie barwnej). Pomysł, by wypicie kawy zabarwiło ciało na czarno, miał ilustrować stan wewnętrzny bohatera. Użycie koloru podkreśla nastroje bohaterów. W ujęciu pokazującym płaczącą Kobietę, z jej oczu wypływają ciemne łzy. Później znów staje się biała, tak jak kolor otaczającej ją scenerii. Tak autor pokazuje metaforę oczyszczenia. Metafor w filmie jest znacznie więcej, bo przecież animacja to świat metafor i skrótów, tym rządzi się język filmu animowanego i takim językiem w bardzo świadomy sposób twórca operuje.

W filmach Pawła Prewenckiego przewija się motyw jedzenia i picia. Picie kawy przez bohatera, trochę groteskowe również można odczytywać jako metaforę nieprzerwanej chęci zaspokojenia swoich pragnień, czasem nawet wynikających z pobudek bardzo egoistycznych. Film *Brak* opowiada o bólu po stracie. Po stracie najgorszej z możliwych, bo stracie dziecka przez rodziców. Oglądając go cierpimy razem z jego bliskimi. Zakończenie, kiedy para idzie za rękę z dzieckiem, którego nie widzimy, z jednej strony podkreśla dramatyzm sytuacji, z drugiej daje nadzieję, że tragedia wzmocni tę dwójkę ludzi. Poprzez ruch postaci pokazał to, co niewidoczne, dziecko, którego nie ma. Pokazał tytułowy brak. Paweł Prewencki mistrzowsko przeprowadził widza poprzez całą gamę emocji. Od początku szukając punktu zaczepienia dla bohatera w geometrycznym świecie, pozbawionym indywidualności, poprzez obserwowanie jego wędrówki, najpierw samotnej, a potem u boku z ukochaną kobietą, która spodziewa się ich dziecka. Wprowadzając sylwetki czarnych ptaków, autor powoli buduje napięcie i nadchodzący dramat. Na początku operuje tylko czernią i bielą, co w pewien sposób buduje harmonię do strony wizualnej, po to, by w zależności od przekazywanej historii dodawać elementy kolorystyczne. Język wizualny bywa czasami skomplikowany i nieoczywisty. Wprowadza powagę, niepokój, poczucie osamotnienia w otaczającym świecie. Duże znaczenie w budowaniu nastroju obok plastyki ma również muzyka. Pomaga w kształtowaniu konkretnego wrażenia, wywoływania określonych stanów emocjonalnych u widza.

W filmie *Brak* kluczowe są dwie kwestie. Pierwszą z nich jest rytm narracji. Czasem jest on niespieszny, precyzyjnie zaplanowany, aby widz mógł poznać przebieg historii. Niekiedy jawi się jako mocno przyspieszony, po to, żeby spotęgować napięcie, podkreślić nadchodzący dramat. Drugą kwestią jest strona plastyczna. Użyte plastyczne środki mają na celu przekazanie emocji autora oraz podbudowanie klimatu opowiadanej historii. Zaprezentowana forma, przez proste

kszałty wyrażone w technice 3D lub płaskiej animacji bardzo przemawiają do wyobraźni odbiorcy. Prostota, wbrew pozorom u Pawła Prewenckiego jest pełna finezji. Film wywołuje silne emocje, a przecież o to chodzi w kinie, o wywoływanie emocji.

Film *Brak* pokazywany był na wielu festiwalach krajowych i zagranicznych. Otrzymał wiele nagród i wyróżnień, m.in.: 2 Best International Film Festival, Rumunia, 2024 r (Best Animation), 46 DGIFF the Digital Gate International Film, Algieria, 2024 r (Best Animation), 3 Budapest Movie Awards, Węgry, 2024. (Best Director Animation), 3 Indian International Short Film Festival, Indie, 2024 r. (2nd Best Animated Film-Foreign), 5Short of the Year-Autumn 2024, Hiszpania, (Best Short Film of the Year Autumn), 3 French Duck Film Festival, Francja 2024 (Best Animation Short Film), 16 Międzynarodowy Festiwal Filmów Animowanych Animator w Poznaniu, Polska 2023 (Nagroda Publiczności za najlepszy Polski Film Animowany).

Ocena pracy teoretycznej

Mgr Paweł Prewencki w swojej rozprawie doktorskiej przygląda się różnorodnym aspektom związanym z realizacją krótkometrażowego autobiograficznego filmu animowanego, opartego na bardzo osobistych, ale i bolesnych doświadczeniach artysty. Animowane biografie stanowią specyficzną formę przekazu, ponieważ jej autorzy stają się zarazem ich głównymi bohaterami, opowiadają o trudnych sprawach z ich punktu widzenia, których sami doświadczyli lub doświadczyli ich bliskie osoby. Praca teoretyczna stanowi w pewien sposób autokomentarz do pracy praktycznej. Podzielona została na kilka rozdziałów, w których Paweł Prewencki w metodyczny sposób przybliży swoją twórczość, często w zderzeniu z doświadczeniami innych artystów, których wybrane filmy, uznał za jemu pokrewne. W pierwszym rozdziale autor przytacza definicję animowanego dokumentu. Sięga po wypowiedzi różnych twórców i teoretyków sztuki, m.in.; Marcina Giżyckiego, czy Piotra Kardasa. Ten ostatni podkreśla olbrzymi potencjał twórczy w połączeniu dokumentu i animacji. Uważa że ten gatunek filmowy ciągle rozszerza swoje ramy postrzegania., ale zarazem powinien być oparty na faktach. Rozdział drugi nosi tytuł: Animowana autobiografikcja. Paweł Prewencki przedstawia w nim definicję oraz krótki rys historyczny tego gatunku. Prezentuje listę polskich animacji, które w mniejszym lub większym stopniu spełniają kryterium autobiografikcji. Jest ona taką formą wypowiedzi, która pozwala autorowi zachować pewnego rodzaju intymność. Widzom w odbiorze emocjonalnym utworu nie przeszkadza, że jakaś część została zaczerpnięta z życia, a reszta została całkowicie wymyślona. Po to, żeby przekonać się na ile prezentowana historia opisuje życie autora, odbiorca musi sięgnąć po biografię twórcy. W

koleinym rozdziale Paweł Prewencki opisuje wizerunek autora jako alter ego w animacjach opartych na osobistych doświadczeniach autora. W następnym rozdziale autor opisuje procesy twórcze w animacjach opartych na osobistych doświadczeniach autora. W tej części przywołuje wypowiedzi autorek i autorów animowanych autobiografii, którzy dzielili się swoimi doświadczeniami. Na przykład Dudek Polit; „Pokusa porzucenia projektu, a nawet studiów, pojawiła się nieraz. Zwątpienie brało się ze stresu, z ciągłego tkwienia w temacie, ale też z przeświadczenia, że jest w tym wszystkim coś ekshibicjonistycznego. Dlatego tak przełomowa okazała się rozmowa z Tobą, czuwającym nad pracą, gdy powiedziałeś mi, że film to nie ja, tylko dzieło plastyczne”. Autorzy udzielają odpowiedzi dotyczących procesu realizacji. Czy dopuścili do współpracy animatorów? Okazuje się, że odpowiedzi były zbliżone. Autorzy woleli animować samodzielnie. Jest to zrozumiałe, że proces się wydłużał, ale chodziło o coś bardzo ważnego, o intymność, bardzo ważną w procesie tworzenia tego rodzaju projektów. W następnym rozdziale autor opisuje procesy twórcze w animacjach opartych na osobistych doświadczeniach autora. Następny rozdział nosi nazwę *Arteterapia*. Autor podkreśla tutaj jak bardzo ważnym aspektem animacji autobiograficznej jest jej wymiar terapeutyczny. W Wielkiej Brytanii stosuje się metodę „The good heart model”, będącej alternatywą metodą dla rodziców, którzy mierzą się z bólem po stracie dziecka. Metodą badawczą, po jaką sięgnął mgr Paweł Prewencki były także wywiady, jakie przeprowadził z szóstką twórców: Jackiem Adamczakiem, Ewą Borysewicz, Małgorzatą Bosek-Serafińską, Katarzyną Piróg, Dudek Pilut, Agnieszka Waszczeniuk oraz z Piotrem Kardasem, organizatorem festiwalu RISING OF LUSITANIA-Anima Doc Film Festival. Lista osób nie jest przypadkowa. Wszyscy wymienieni twórcy, z wyjątkiem Piotra Kardasa zrealizowali, bądź przygotowywali się do stworzenia utworów opartych na własnych przeżyciach. Paweł Prewencki zdecydował się również udzielić wywiadu samemu sobie i szczerze odpowiedzieć na pytania stawiane innym twórcom. Wśród pytań najbardziej interesujące to te, które dotyczyły przyczyn powstania filmu, kwestia, pytanie, czy autorzy określiliby swoje filmy jako animowane dokumenty oraz jak wyglądały ich relacje z widzem. Paweł Prewencki swoje wyniki badań nad poruszonym w dysertacji problemie konfrontuje z wypowiedziami innych twórców. Chodzi o potwierdzenie swojej opinii wynikającej z twórczych doświadczeń. Nie boi się zadawać im trudnych pytań. Wszystko to ma na celu zrozumienia istoty sprawy i dojścia do wniosku, że choć motywy realizowania autobiograficznych animowanych dokumentów są różne u różnych twórców, i często odmienne aspekty życia stają się tematem filmów, to mają one wspólne mianowniki. Pomimo bardzo osobistej tematyki autorom zależało bardzo na utrzymaniu czytelności prezentowanych historii. Większość z nich zrezygnowała z pracy w zespole lub mocno okroiła

liczbę jego członków. Praca nad filmem była dla Pawła Prewenckiego i innych twórców rodzajem arteterapii, pewnego rodzaju doświadczeniem terapeutycznym, potrzebnym po bolesnych doświadczeniach. Na podstawie przeprowadzonych wywiadów oraz własnych obserwacji autor dokonał szczegółowej analizy procesu związanego z realizacją filmu autobiograficznego odnoszącego się do smutnych faktów z osobistego życia. Głównym bodźcem do pracy stało się pragnienie uwolnienia nadmiaru swoich myśli i emocji, potrzeba podzielenia się swoimi doświadczeniami, reakcja obronna na trudną sytuację i wreszcie, może najważniejsze- stworzenie dla siebie pamiątki.

Praca napisana jest przystępnym językiem. Charakteryzuje ją bardzo osobista i szczera forma wypowiedzi. Jest formą odautorskiego komentarza, bardzo dobrze współgrającą z filmem.

Ocena dorobku artystycznego i pracy dyplomowej

Do pracy artystycznej i teoretycznej dołączona została dokumentacja dorobku artystycznego i naukowo-dydaktycznego. W obszarze dorobku artystycznego film *Brak* stanowi jeden z etapów pracy twórczej artysty.

Po tematykę opartą na własnych przeżyciach i obserwacjach mgr Paweł Prewencki sięgał już na studiach na Akademii Sztuk Pięknych w Poznaniu (dzisiejszym Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu). Na trzecim roku zrealizował *Bird's song*, następnie *Plażę*, będącym wspomnieniem z letnich wakacji, oddającym w bardzo dobry sposób klimat plaż i odpoczywających na nich amatorów odpoczynku nad Bałtykiem oraz pracę dyplomową pt: *Co się dzieje, gdy dzieci nie chcą jeść zupy?* Ten ostatni tytuł nawiązywał do postaci dziadka artysty i jego mroźnych krew w żyłach opowieści, które autor jako dziecko bardzo lubił słuchać. Te etiudy studenckie bardzo dobrze zbudowały jego doświadczenie artystyczne. Podjęcie się kolejnego tematu, niestety w oparciu o osobistą tragedię, zdawać się jest naturalnym etapem rozwoju twórczego. Jak sam autor przyznał w swojej dysertacji, przed przystąpieniem do pracy nad kolejnym filmem, zastanawia się, jaki stan emocjonalny chce wywołać u odbiorcy. Twórcy nie przeszkadza, że animacja może być zinterpretowana jako fikcja. „Nie powinno to wpływać na czytelność narracji i inne wypracowane w filmie wartości”. Prawdziwe wydarzenia teraźniejsze lub te z przeszłości są inspiracją, punktem wyjścia do napisania scenariusza i realizacji filmu. Filmy Pawła Prewenckiego pokazywane zostały na wielu festiwalach krajowych i zagranicznych. *Plaża* pokazywana była m.in; w 2015 roku w Hiszpanii na Animation Film Festival of Catalunya, na 9th International Short Film Festival VILNUS SHORTS na Litwie w 2014 roku, 37th Annecy Animation Film Festival, Francja 2013. Film *Co się*

dzieje, gdy dzieci nie chcą jeść zupy? brał udział m.in; w 25th Premiere Plans International Film Festival, Francja 2013, MONSTRA Animated Film Festival, Portugalia, 2013, 8th Tehran Animation Film Festival, Iran, 2013, 20th Stuttgart Animation Film Festival, Niemcy, 2013, Fest Anca International Animation Festival 2013, Słowacja. To tylko wycinek z bardzo bogatej listy pokazów na znaczących krajowych i światowych festiwalach filmowych. Dużą część zawodowych doświadczeń, stanowi też realizacja komercyjnych projektów, w których twórca wykorzystuje doświadczalną przestrzeń i potwierdzenie swoich profesjonalnych doświadczeń reżyserskich. Paweł Prewencki poprzez realizację warsztatów i wygłaszanie wykładów przybliża animację szerszemu odbiorcy. Bierze również udział w konferencjach naukowych. Edukuje sztuką i popularyzuje dziedzinę sztuki jaką jest film animowany.

Konkluzja

Paweł Prewencki jest twórcą świadomym swoich możliwości i uwarunkowań. Konsekwentnie kroczy obraną przez siebie ścieżką, którą wyznaczył sobie już podczas studiów. Bogactwo doświadczeń twórczych widać w realizowanych projektach, nieważne, czy adresowane są do dorosłego, czy do dziecięcego widza.

Biorąc pod uwagę przedstawioną pracę artystyczną stwierdzam, że stanowi ona oryginalne dokonanie artystyczne, a część teoretyczna i dokumentacja dorobku świadczy o znajomości i kompetencjach w reprezentowanej dyscyplinie.

Po przeanalizowaniu dostarczonej dokumentacji zawierającej osiągnięcia, dorobek artystyczny i badawczy Pawła Prewenckiego, a także oceniając przedłożoną pracę doktorską, składającą się z rozprawy zatytułowanej „*Brak*” *Autobiograficzny animowany dokument oraz dzieła doktorskiego filmu animowanego pt. „Brak”* stwierdzam, że spełnia ona wymagania określone w art.13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym (Dz. U. Nr 65, poz..595 z późn. zmianami).